

Харитинюк В.М. Перспективи побудови екологічного життєвого простору осіб, що готуються до звільнення з установ виконання покарань / В.М. Харитинюк // Сучасні проблеми екологічної психології: Екологічна парадигма сучасного образу життя і світу. XV Міжнародна науково-практична конференція, (17-18 травня, Харків, Україна) / за ред. Ю.М. Швалба. – Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2019

<https://core.ac.uk/reader/237410290>

УДК

Харитинюк Вікторія Миколаївна
старший викладач кафедри практичної психології.
Маріупольського державного університету.

Перспективи побудови екологічного життєвого простору осіб, що готуються до звільнення з установ виконання покарань.

Ключові слова: життєвий простір, адаптація, життєві перспективи, засуджені.

Проблема побудови «екологічного життєвого простору» осіб, що готуються до звільнення, пов'язана із низкою чинників: впливом тюремної субкультури, тяжкими умовами відбування покарання, ізоляцією від суспільства, розривом сімейних та соціальних-корисних зв'язків та ін. Дослідження цієї проблеми дає можливість поглянути на те, як окрема людина сприймає і представляє своє майбутнє, як це майбутнє пов'язане з минулим і сьогоденням, яке місце займає воно в суб'єктивній картині життєвого шляху особистості, як впливає на поведінку особистості.

Спеціальна психологічна підготовка таких осіб, яку проводять до закінчення строку покарання, допомагає адаптувати засуджену особу до нових умов на свободі. Термін «адаптація» у своєму загальному значенні означає пристосування організму до умов середовища. Соціальна адаптація передбачає взаємодію особи і соціального середовища в процесі їх суспільного функціонування. Внутрішня адаптація відбувається при перебудові функціональних структур особистості, коли особистість частково підлаштовується внутрішньо під середу, її цінності, норми, а частково адаптується інструментально, поведінково, зберігаючи і своє "Я", свою самостійність. Це зумовлює особистісне самовизнання та необхідність у визнанні іншими, а також сприяє у перспективі особистісному зростанню, вирішенні проблем пов'язаних із спілкуванням та налагодженням стосунків в певних соціальних групах (сім'ї, трудовому колективі тощо) та надає можливості ефективного входження особи в нове мікросередовище.

Важливим напрямом психологічної підготовки до звільнення є формування особистісних перспектив, що зазвичай втілюються у життєвих планах. Важливою

залишається проблема уявлення людини про власне майбутнє, відношення до свого сьогодення, реалізація власних життєвих перспектив.

Розвиток та усвідомлення особистісних життєвих планів у засуджених має на меті визначення подальшого життєвого шляху, який змінить саму особистість і систему її відносин до світу, що призведе до істотної зміни простору спілкування, способу життя, почуття задоволеності життям .

Розвиток і реалізація особистісних життєвих планів і перспектив людей, що відбуваються у місцях позбавлення волі, не завжди здійснюються вдало, в силу впливу на особистість оточуючих соціальних умов і нездатності своєчасно усвідомити необхідність зміни, розвитку в собі відповідних особистісних якостей. Перед виходом з колонії засуджені будують ілюзії про щасливе майбутнє, часто не усвідомлюючи, що очікує їх. «Вони не бачать чітких життєвих перспектив, а якщо і уявляють, то вони досить ілюзорні, можуть говорити і про те, що коли вони вийдуть з колонії, влаштуються на високооплачувану роботу, придбають собі квартиру, машину, народять дитину та будуть жити щасливо» [1, с. 61].

Висновок. Підводячи підсумок сказаному, можна констатувати, що на сьогодні дуже гостро постає проблема побудови екологічного простору осіб які готуються до звільнення з міст позбавлення волі, їхньої адаптації , до умов життя в соціумі в цілому. Особливості формування життєвих перспектив осіб, які перебувають у місцях позбавлення волі, обумовлені психологічними особливостями даної категорії осіб та життєвими умовами, в яких перебувають засуджені.

Література

1. Лосский Н.О. Условия абсолютного добра: Основы этики; Характер русского народа. – М.: Политиздат, 1991. – 368 с.

15.2. Харитинюк В. М. Особливості соціально-психологічної підтримки вимушених переселенців / В.М. Харитинюк // Психосоціальна підтримка осіб з травмою війни: міжнародний досвід та українські реалії:

Харитинюк В.М. Вища освіта як одна зі складових успішної ресоціалізації засуджених /В.М. Харитинюк // АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2019. – 262 с.

http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/2019/zbirka_aktualni_problemi_nauki_ta_osviti_2019.pdf#page=189

УДК 378:343.261

*Харитинюк Вікторія Миколаївна
старший викладач
кафедри практичної психології.*

Вища освіта як одна зі складових успішної ресоціалізації засуджених.

Ключові слова: вища освіта, засуджені, ресоціалізація, пенітенціарна установа, дистанційне навчання.

Будь-які форми поводження із засудженими, крім забезпечення заходів ізоляції, повинні підкорятися спільної мети - повернення засудженого в суспільство. Всякі заходи і засоби такого поводження повинні відображати завдання збереження позитивних соціальних навичок і створення умов для розвитку особистості.

Важливим аспектом для успішного розвитку особистості засуджених є необхідність надати їм можливість вести повноцінний образ життя, отримати вищу освіту та повною мірою реалізувати власні здібності.

Одна з головних цілей реалізації вищої освіти в пенітенціарній установі складається в позитивній реконструкції особистості засудженого, а не просто освоєння професійних знань, умінь і навичок. Формування певних соціальних компетенцій засудженого-студента формує нову систему цінностей, ідеалів і стандартів, відмінну від тюремної субкультури, що мотивують засуджених до повноцінного розвитку його особистісних якостей, спонукає до творчого мислення, надає можливість отримати своє місце в суспільстві. Освіта відіграє вирішальну роль для повноцінного відповідального і здорового способу життя на всіх його стадіях. Відбування покарання засудженим до позбавлення волі не повинно заважати в одержанні ним освіти, в тому числі вищої.

В установах виконання покарань створені умови лише для здобуття загальної середньої та професійно-технічної освіти, задовольнити ж потребу в здобутті вищої освіти в місцях позбавлення волі засуджені не мають можливості через фізичну ізоляцію від суспільства й неможливість здобувати освіту на денній, вечірній чи заочній формах навчання у вищих навчальних закладах України. [1]

Найбільш оптимальною формою навчання для засуджених є дистанційна. Дистанційне навчання, в пенітенціарних установах, з використанням телекомунікаційних технологій дає засудженим можливість здобути вищу освіту практично всюди, без відвідування вузу і безпосереднього контакту з викладачами.

Перспективність реалізації саме дистанційного вищої освіти в пенітенціарній установі обумовлена наступними факторами. По-перше, передача знань і досвіду проходить, минаючи соціально-психологічний бар'єр спілкування, як з боку засудженого, так і з боку викладача. По-друге, межі освітнього простору досить великі, не деформовані кримінальною субкультурою. По-третє, відбувається активне формування інформаційних компетенцій студентів-засуджених. По-четверте, завдяки дистанційної освіти засуджений

набуває навиків самоорганізації і самоактуалізації. У сучасній економічній ситуації дана форма освіти є і найменш витратною. [2]

Найбільш яскравими рисами цього процесу є завершення освіти, що в подальшому буде сприяти працевлаштуванню, дасть можливість вести повноцінний образ життя, створити родину та задовольняти свої життєві потреби власними силами після звільнення.

Враховуючи вищезазначене можна констатувати, що отримання освіти особами, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, не тільки сприяє їх успішній ресоціалізації після звільнення, але і створює передумови для зниження рівня рецидивної злочинності в країні.

Література

1. А. В. Градецький Освіта як засіб виправлення засуджених // Серія: Право, 2015 р., № 1 (47)
2. Леонова Е.Ю. Проблемы и перспективы реализации высшего образования в местах лишения свободы. // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 6.; URL: <http://science-education.ru/ru/article/view?id=23926> (дата обращения: 19.11.2018).

Харитинюк В.М. Особливості інклюзивної освіти як умова життєвих перспектив особистості / В.М. Харитинюк // Актуальні проблеми професійної діяльності викладача вищої школи: тези доповідей слухачів і викладачів Школи педагогічної майстерності викладачів (2017-2018 навчальний рік). Затверджено Вченою радою Маріупольського державного університету (протокол 39 від 28.03.2018р), м. Маріуполь 2018р.

УДК 378.091.21

*Харитинюк Вікторія Миколаївна
старший викладач
кафедри практичної психології.*

Особливості інклюзивної освіти як умова життєвих перспектив особистості.

Ключові слова: інклюзивна освіта, особи з обмеженими можливостями, навчальний процес, індивідуальні особливості, адаптація, заклад вищої освіти (ЗВО).

Весь зовнішній світ постійно динамічно змінюється. Зовнішні ситуації (соціальні, освітні, економічні) можуть змінюватися за різними параметрами.

В процесі діяльності особистість спрямовує свою активність у пошук оптимальних шляхів рішень особистих задач. Структурованість життєвого простору залежить від поняття особистістю своїх можливостей та перспектив, таким чином виникають нові вимоги до освітнього простору.

У кожному суспільстві існують різні категорії громадян, частина з яких має певні проблеми зі здоров'ям. Проблема людей з обмеженими функціональними можливостями не обмежується медичними аспектами, більшою мірою вона належить до соціальної проблеми нерівноцінних можливостей: порушення зав'язків з навколишнім світом, недоступність ряду культурних цінностей, обмеженість комунікативних контактів. Разом з тим така людина має право на задоволення різноманітних соціальних потреб в пізнанні, спілкуванні та творчості.

Важливим аспектом для успішного розвитку людей з обмеженими можливостями є необхідність надати їм можливість вести нормальний, повноцінний образ життя, отримати своє місце в суспільстві, та повною мірою реалізувати власні здібності.

Водночас, наше сьогодення - це зміна ціннісних орієнтацій в світі, визначення різноманіття кожної людини. Зазначене свідчить про необхідність впровадження найбільш прогресивної інклюзивної освіти, яка відкриває шлях до реалізації прав і можливостей для кожної людини і, насамперед, передбачає рівний доступ до здобуття якісної освіти.

Інклюзивне навчання у вищій школі можна визначити як створення без бар'єрного середовища в навчанні студентам з обмеженими можливостями, шляхом організації освіти з урахуванням індивідуальних особливостей.

Мета інклюзивної освіти – реалізація права людини з обмеженими можливостями на освіту у ЗВО, її соціалізація та інтеграція у суспільство.

Особливими завданнями інклюзивної освіти є: здобуття особою з обмеженими можливостями освіти відповідного рівня у середовищі здорових індивідів.

Ефективність інклюзивної освіти залежить від технічного оснащення освітнього закладу, інформаційної підтримки, наукового, навчально – методичного забезпечення навчального процесу.

Основними принципами інклюзивної освіти є [1, с. 11]:

- 1) рівний доступ до навчання у ЗВО та отримання якісної освіти;
- 2) визнання здатності до навчання кожної особи та необхідність створення суспільством відповідних умов для цього;
- 3) навчальні програми, які ґрунтуються на особистістю орієнтованому та індивідуальному підходах, що сприяють розвитку навичок протягом усього життя;
- 4) визнання факту, що інклюзивне навчання передбачає додаткові ресурси, необхідні для забезпечення особливих освітніх потреб;
- 5) використання результатів сучасних досліджень та практики в реалізації інклюзивної моделі навчання.

Повноцінна соціалізація особи з обмеженими функціональними можливостями передбачає усунення обмежень: як фізичних, так і психологічних. Важливим аспектом успішної інклюзії студентів цієї категорії є специфіка сприйняття та ступень толерантності оточуючих у відношенні до них.

Враховуючи цей факт, у вищій школі повинна проводитись робота над спеціальними програмами, які спрямовані на те, щоб полегшити процес адаптації у ЗВО студентів з обмеженими можливостями, а також приділялась би увага вивченню їх соціально – психологічних особливостей.

Співпраця викладачів з психологом спрямована на створення позитивного психологічного мікроклімату, адекватного соціального мікросередовища в інклюзивній академічній групі, корекцію психологічного стану студентів, які мають у цьому потребу.

Необхідної психологічної корекції підлягають такі риси особистості, які відносяться до психологічних факторів ризику дезадаптації особистості та призводять до нервово психологічних розладів. Це пов'язано з нездатністю людини до адекватної оцінки своїх можливостей в умовах тих чи інших органічних порушень, постановки реальних мети і завдань, зберігаючи позитивне відношення до себе. [3]:

Завдання психокорекційної роботи полягає в тому, щоб створити психологічні умови, які сприяють розвитку самоуправління індивіда, досягнень ним своїх цілей, реалізації різнобічних типів поведінки, гнучкій адаптації.

Психологічний супровід таких студентів, сприяє створенню відчуття психологічної безпеки через зниження психологічного тиску на особистість, і є чинником, який гармонізує психологічне здоров'я учасників інклюзивного освітнього процесу.

Вирішення встановлених завдань сприятиме успішній соціальній інтеграції молодих людей з обмеженими функціональними можливостями, особистій самореалізації, розвитку їх творчих та професійних здібностей.

Сам процес навчання у вищому навчальному закладі передбачає залучення студентів в систему суспільних відносин та засвоєння ними соціальних цінностей суспільства. Активна взаємодія з різними соціальними утвореннями, а також сама специфіка навчання у ЗВО сприяють формуванню у студентства активної життєвої позиції, зміцненню його зав'язків з іншими соціальними групами суспільства. На студентський вік припадає процес активного формування соціальної зрілості. Найбільш яскравими рисами цього процесу є завершення освіти, трудова активність, суспільна робота, відповідальність перед законом, можливість створити родину та виховувати дітей. Соціальна зрілість передбачає здатність кожної людини оволодіти необхідною для суспільства сукупністю соціальних ролей.

На сучасному етапі розвитку вищої школи в Україні приділяється велика увага питанням інклюзивної освіти у ЗВО студентів з обмеженими функціональними

можливостями, вивченню їх соціально – психологічних особливостей, проблемам профорієнтаційної роботи з даною категорією.

Враховуючи вищезазначене можна констатувати, що розширення психологічної служби в умовах вищої школи та підготовка програм тьюдества для осіб з обмеженими можливостями, забезпечення сприятливого психологічного мікроклімату в інклюзивному середовищі, толерантних взаємовідносин між всіма учасниками навчального процесу, поступово приведе до реальних позитивних змін у ставленні суспільства до цієї категорії людей, як до рівних.

Люди, раніше приречені бути на утриманні держави, стануть повноправними членами суспільства.

Література

1. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А.А., Совій Н.З., Найда Ю.М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., – 2-ге видання, стереотипне – К.: ФО-П Парашин І.С., 2010. – 128 С
2. Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.vmurol.com.ua/>
3. Соціально-педагогічна робота в закладах освіти інклюзивної орієнтації : Тези доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. –Хмельницький: Хмельницький інститут соціальних технологій Університету «Україна», 2012. – 338 с.
4. Ефективність Української вищої освіти в контексті впровадження інклюзивної освіти у вищих навчальних закладах. Курілко А.О., Бреус С.В. Вісник Черкаського університету. 2013. № 33 В.

Харитинюк В.М. Психологічні аспекти ресоціалізації засуджених / В.М.Харитинюк// Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (18-19 жовтня 2018 р., м. Запоріжжя). - Запорізький національний університет. - Запоріжжя: ЗНУ, 2018. – 146 с. - Запоріжжя: ЗНУ, 2018. С. 43-44.

УДК 316.614/058.57(043)

*Харитинюк Вікторія Миколаївна
старший викладач
кафедри практичної психології.
Маріупольського державного університету*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ.

Актуальність дослідження із теоретико-методологічним обґрунтуванням проблеми. Як свідчать дослідження юристів, психологів, соціологів, психіка осіб під час відбування покарання у виді позбавлення волі, дуже часто зазнає негативних змін. Це пов'язано із низкою чинників: впливом тюремної субкультури, важкими умовами відбування покарання, ізоляцією від суспільства, розривом сімейних та соціально-корисних зв'язків та ін. У подальшому після звільнення, процес адаптації таких осіб проходить складно, їм потрібно пристосовуватись до нових умов життя, необхідно проявляти активність, самостійність, ініціативність, відповідальність тощо. Тому надання психологічної допомоги, є основною умовою виходу зі стану стресу, депресії надає можливості полегшити включення в мікроклімат і соціум в цілому.

Мета дослідження. Узагальнення теоретичних основ психологічного впливу установи виконання покарання на формування свідомості засудженої особи, що готується до звільнення з місць позбавлення волі та визначення методів адаптації таких осіб.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Психологічна підготовка до звільнення засуджених повинна містити у собі розвиток та укріплення моральних цінностей людини; збереження мотивації на правову та соціально-приємну поведінку; усвідомлення особистістю свого минулого способу життя. Викликати осягнене почуття провини за вчинений злочин; пробудити інтерес до майбутнього життя в суспільстві; не менш важливим є навчити засуджену особу долати різні складнощі, що можуть виникнути в повсякденному бутті, також дуже важливим у цьому процесі є побудова позитивних життєвих перспектив, які вже в її сьогоденні визначають поведінку і діяльність.

Фактично установа виконання покарання є першим закладом, де засуджена особа опиняється в складних життєвих обставинах, і де саме вона

може відновити або сформувати просоціальні навички. Але нерідко загальнолюдські цінності притаманні соціуму в умовах позбавлення волі, що виражено в ізоляції від суспільства, відходять на другий план. Проведення заходів щодо формування у засуджених просоціальної мотивації, відновлення в них навичок суспільного життя, розуміння засад громадської моральності та взаємної відповідальності – все це не повний перелік тих соціально-психологічних вмій, які мають бути розвинуті в межах ефективної підготовки до звільнення з місць позбавлення волі та профілактики повторного скоєння злочину.

Один з найважливіших заходів ресоціалізації є створення фахівцем-психологом умов які спрямовані на реалізацію потреб особи у самоактуалізації, зокрема, усвідомлення особистих досягнень, оволодіння навичками соціальних компетенцій та підвищення позитивного самоствавлення, а також їх зростання як особистості. Це зумовлює особистісне самовизнання та необхідність у визнанні іншими, а також сприяє у перспективі особистісному зростанню. Також засуджених необхідно навчити вирішувати проблеми пов'язані з спілкуванням та налагодженням стосунків в певних соціальних групах (сім'ї, трудовому колективі тощо) що надає можливості та сприяє ефективному входженню особи в нове мікросередовище.

Отже, зазначені психолого-педагогічні методи викликають достатньо труднощів до комплексної корекції ціннісно-мотиваційної, когнітивної та поведінкової сфери тому, що потребують індивідуального підходу до кожного.

Важливим напрямом психологічної підготовки до звільнення є формування особистісних перспектив, що зазвичай втілюються у життєвих планах. Важливою залишається проблема уявлення людини про власне майбутнє, відношення до свого сьогодення, реалізація власних життєвих перспектив.

Розвиток та усвідомлення особистісних життєвих планів у засуджених має на меті виправлення осіб, що знаходяться у місцях позбавлення волі, - зміна системи їх відносин.

Висновок. Враховуючи вищезазначене можна констатувати, що на сьогодні дуже гостро постає проблема адаптації осіб, звільнених від відбування покарання, до умов життя в соціумі в цілому. Адже від ефективності обраних індивідуальних і групових методів надання психологічної допомоги, залежить можливість здійснювати заходи ресоціалізації які забезпечують особистісний розвиток та власну реалізацію у майбутньому. Врахування індивідуального підходу та підбір методів ресоціалізації сприяє зниженню рівня рецидивної злочинності.

Харитинюк В.М. Соціально-психологічні аспекти супроводу особистості в пенітенціарній системі / В.М. Харитинюк // АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів ХХІІ підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2020. – 249 с.

УДК 159.98:343.8

*Харитинюк Вікторія Миколаївна
старший викладач
кафедри практичної психології.*

Соціально-психологічні аспекти супроводу особистості в пенітенціарній системі.

Ключові слова: *соціально-психологічний супровід, пенітенціарна система, позбавлення волі, психічні стани засуджених, робота з засудженими, індивідуально-особистісний підхід.*

На сьогоднішній день, дослідження які проводились фахівцями різних галузей знань (психологами, соціологами, юристами), свідчать про те що психіка осіб під час відбування покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк, зазнає негативних змін. Це пов'язано не тільки зі зміною правового статусу громадянина, але і з низкою інших чинників: впливом тюремної субкультури, тяжкими умовами відбування покарання, ізоляцією від суспільства, неможливістю реалізувати свої потреби у особистісному зростанні, розривом сімейних та соціально-корисних зв'язків тощо.

Особливості психології засуджених проявляються в певному комплексі психічних станів, які розвиваються в місцях позбавлення волі. Типовим станом у місці позбавлення волі є туга за свободою, за домом та родиною, за значущими людьми, що може негативно позначатися на емоційному фоні особистості і викликати стрес. Зовні це може виражатися в відчуженості і заціпенінні, або навіть в дратівливості чи підвищеної збудливості. Засуджений змушений змінювати звичний стереотип життя. Тому, соціально-психологічний супровід особистості в пенітенціарній системі, починається з перших днів перебування в установі, що само по собі є стабілізуючим фактором. Головне завдання психолога на початковому етапі роботи з засудженими, вжити заходів щодо нейтралізації негативного впливу та сприяти адаптації їх до умов місць позбавлення волі. Психолог установи вивчає особистісні особливості засуджених, які прибули до установи, складає їх психологічні характеристики та надає рекомендації щодо їх побутового влаштування та працевлаштування, надає рекомендації начальникам відділень соціально психологічної служби щодо роботи з ними.

Зміна психічних станів особистості пов'язано з певними періодами знаходження її в місцях позбавлення волі. Можливо виділити наступні основні періоди, пов'язані зі зміною психічних станів засудженого.

1. Період адаптації, звикання до нових умов життя, який триває перші три, чотири місяці. У цей період особливо гостро відчувається обмеження потреб, зміна існуючого стереотипу. Завжди має місце звуження можливості задоволення сформованих потреб
2. Період появи, розвитку інтересів в нових умовах життя. Цей період пов'язаний з появою і розвитком позитивних емоцій, станів, що викликають і підвищують психічну активність засудженого. Інтереси, що сприяють таким станам, можуть бути самими різними: участь в житті колективу засуджених, виконувана робота, культурне дозвілля, навчання, побачення з родичами та інше. Поява широкого кола інтересів, розширення структури виконуваних соціальних ролей сприяє зміні психології засудженого.
3. Період поєднання зовнішнього впливу з самовихованням. Процес перевиховання неможливий без появи такого періоду. Він характерний появою цілей в житті, виробленням шляхів їх досягнення. В психології засудженого в більшій мірі проявляються каяття за вчинений злочин, переживання його в поєднанні з прагненням відшкодувати завдану шкоду. Для цього періоду характерна переоцінка ціннісних характеристик в житті, а часто і світогляду.
4. Період, що передує звільненню ув'язненого. Очікування звільнення часто протікає дуже важко, воно пов'язане з переживанням труднощів, які підстерігають його в нових умовах (взаємини в сім'ї, на роботі і т. д.). З цієї причини можливий розвиток психічних станів пригніченості, підвищеної дратівливості [1].

Отже, зазначені періоди викликають достатньо труднощів в роботі соціально-психологічної служби, вирішуючи які, психолог в продовж всього строку відбування покарання, проводить низку діагностичних заходів, направлених на вивчення особистості засудженого, розробляє програму психологічної корекції поведінки, комплексної корекції ціннісно-мотиваційної, когнітивної сфери. Особливості майбутньої корекційної роботи зумовлені індивідуальними особливостями засудженого, а саме типом нервової системи, темпераментом, індивідуальним стилем діяльності, умовами існування.

Враховуючи вищезазначене можна констатувати, що соціально-психологічний супровід осіб позбавлених волі повинен проводитися з урахуванням індивідуально-особистісного підходу, принципу з'єднання покарання з виправним впливом, принципу гуманізму, демократизму, рівності.

Література

1. Подкорытов Н.М. Юридическая психология. Уче. метод. комплекс /Н.М.Подкоритов // Челябинск Южно-Уральский государственный университет, 2005.-317